

VOKSEN SKOLES MUSIKKORPS

PLANER OG HJELPEMIDLER

FOR DET DAGLIGE KORPSARBEIDET

OPPLÆRINGSPLAN

OPPLÆRINGSPLAN FOR SKOLEKORPSET

Opplæringsplanen tar utgangspunkt i at hovedrekruttering skjer fra 3. og 4. klassetrinn, med oppstart på høsten. Det er også mulig å rekruttere fra senere alderstrinn og å ta inn enkelte aspiranter gjennom året. Musikanter som begynner i korpset utenom hovedopptaket skal motta enkeltundervisning på instrumentet sitt og starte samspill med jevnaldrene når de har nok ferdigheter på instrumentet.

Instrumentopplæring

Alle medlemmer har rett og plikt til å få opplæring på instrumentet sitt. Dette fordi det er viktig for fellesskapet at alle har framgang og et visst nivå på instrumentet sitt.

Korpset stiller med instrumentlærere av høyt nivå og spilletimen skjer etter avtale med de enkelte lærere. Instruksjon skal tilpasses den enkelte elevens behov. Undervisning kan skje enkeltvis eller i små grupper, alt etter hva den enkelte spillelærer vurderer er mest hensiktsmessig for elevene.

Medlemmene må selv sørge for innkjøp av notemateriell som brukes i timen, samt notestativ til hjemmeøving.

Det kan søkes permisjon fra instrumentopplæring i en periode ved ekstraordinære behov (f.eks. ved konfirmasjonsopplæring). Permisjon bør søkes minst 2 måneder i forveien fordi permisjonen kan medføre behov for å endre spillelærerens kontrakt og dirigentens repertoarplaner.

F.o.m. vg 1 bortfaller plikten til undervisning. Dette innebærer at medlemmer i videregående skole fortsatt har rett til instrumentalundervisning, men kan velge bort undervisning ved ønske/behov. Igjen bør ønsket om fritak fra undervisning meldes til korpset minst 2 måneder i forveien.

Samspill

Samspill er en obligatorisk del av medlemskap i korpset. Det er på samspill at ferdighetene lært på instrumentet tas i praktisk bruk og videreutvikles. Gehør, rytmeforståelse, selvtillitt, spilleglede alle videreutvikles under samspill. Å lage musikk i felleskap er en viktig del av å lære et instrument, og dermed er samspill en viktig del av opplæringen.

Oppmøte på samspilløvelsen er viktig for fellesskapet, viktig for kontinuiteten i innøving av repertoar og viktig for å skape trygge og forutsigbare rammer innenfor de enkelte samspillgrupper. Alt forfall skal meldes dirigenten tidligst mulig. Dette gjelder øvelser såvel som opptredener.

Samspill er delt i nivåer basert på klassetrinn og evt. spilletid/ spilleferdigheter for å ivareta det sosiale blant medlemmene og for beste tilpasning av repertoar og vanskelighetsgrad til korpsets yngre medlemmer.

Aspirantene

Aspirantene får opplæring på instrumentet sitt en gang i uken, normalt fra skolestart om høsten. Det er spillelæreren som deler ut instrumentene og gir instruksjon i behandling og bruk. Det er spesielt viktig at starten skjer under kyndig veiledning. (Dette kan også skje på våren slik at aspirantene kan gjøre seg litt kjent med instrumentet i sommerferien.)

Samspillet starter etter høstferien og skjer ukentlig på det tidspunkt som er praktisk mulig, og helst på torsdag ettermiddag/kveld.

Om lag ved påsketider får aspirantene noe samspill i Juniorkorpset (Dette kan medføre endring i samspilltid)

Juniorkorpset (4. og 5. trinn - Junior 1 og Junior 2)

Øver som regel parallelt med hovedkorpset d.v.s torsdager kl 18-20. Junior 2 deltar på deler av hovedkorpsets prøver ved påsketider og ut sesongen.

Hovedkorpset (6. trinn og eldre) har samspill på torsdager 18:00-20:30

Solo-/ensemblespill

Det skal oppfordres til solo- og ensemblespill på alle nivåer, med opptredene på huskonsserter, NMFs solist/ensemblemesterskap o.l. Dette forberedes av elevene og instruktørene i samarbeid.

FOR STYRET, INSTRUKTØRE OG DIRIGENTER

«KORPSLÆRE»

OVERSIKT OVER KORPSINSTRUMENTENE

- Janitsjarkorps:** Symphonic Band, Wind Band, Concert Band, Military Band, Harmonie-Orchester = Korps med treblås, messing og slagverk
- Fanfare Band:** Korps med messinginstrumenter, saxofoner og slagverk
- Brass Band:** Korps med messinginstrumenter og slagverk

norsk betegnelse	stemming	nøkkel	kommentar
Piccolo	C / Dess	G	
Fløyte	C	G	
Altfløyte	G	G	
Obo	C	G	
Engelsk Horn (Cor Anglais)	F	G	
Ess-klarinet	Ess	G	
Klarinet	Bb	G	
Alt-klarinet	Ess	G	
Bassklarinet	B	G	
Kontra-alklarinet	Ess	G	
Kontrabassklarinet	Ess	G	egentlig kontraalklarinet
Kontrabassklarinet	Bb	G	
Fagott (Bassoon)	C	F	
Kontrafagott	C	F	
Sopransaxofon	Bb	G	
Alt-saxofon	Ess	G	
Tenorsaxofon	Bb	G	
Barytonsaxofon	Ess	G	
Bass-saxofon	Bb	G	
Ess-kornett	Ess	G	Brassband
Kornett	Bb	G	
Trompet	Bb	G	
Flügelhorn	Bb	G	Brassband (solo-instr i janitsjar)
Horn (Waldhorn / French Horn)	F	G	
Althorn (engelsk: Tenor Horn in Eb)	Ess	G	Brassband
Trombone	C	F	Bb-instr. når notert i G-nøkkel i Brassband
Tenorhorn (engelsk: Baritone)	Bb	G	Brassband
Baryton (engelsk: Euphonium)	Bb	G	Noteres også som C.-instr. i F-nkkel i janitsjar, alltid G-nøkkel i Brassband
Tuba	C	F	Stemming Eb, Bb når notert i G-nøkkel i Brassband
Skarptromme			vanligvis ikke nøkkel (evt F)
Basstromme			eller egen trommenøkkel
Cymbal			d.v.s 2 loddrette streker
Triangel, Wood-block etc etc etc			der nøkler vanligvis står
Harpe	C	G/F	
Pauker (Timpani)	C	F	
Bells, Marimba, Xylophone, Chimes	C	G	

Internasjonale betegnelser

		Fordeling av spesielle instrumenter			
		SKAL HA	SKAL IKKE HA	kan ha	
		kalles også			
CONCERT BAND					
hovedgrupper: treblås messing slagverk	Symphonic band				
	Harmonie Janitsjarkorps	Waldhorn (French Horn)	Esskornett Flugelhorn		
	Musikkorps		Althorn	sopran-saxofon	
	Wind Band		Tenorhorn (eng: Baritone)		
BAND BLAS-ORCHESTER KORPS	FANFARE ORCHESTRE	Continental Brass	saxofonkvartett m sopran	fløyter	
	hovedgrupper: saxofoner messing slagverk		ess-kornett	klarinetter	
			Flugelhorn	obo	
			Althorn	fagott	
			Waldhorn		
			Trompet		
			Tenorhorn (eng: Baritone)		
BRASS BAND	hovedgrupper: messing		Esskornett	Trompet	
			Flugelhorn		
			Althorn		
	slagverk		Tenorhorn (eng: Baritone)		
			Baryton (eng: Euphonium)		

Bugle (Mib=Eb og Sib=Bb):

Dette er "erstatningsstemmer" for klarinett (som regel en oktav under). De spilles på kornett og kun i Fanfareband

Repiano cornet

Dette er en Bb-kornettstemme som brukes som en slags 3.solokornett/1.kornett Har ofte solo og kan også fungere som en "avlastningstemme" for soloblåserne

Alto = althorn Ofte er 1.og 3.horn alto og 2.og 4.er cor

Cor = horn (waldhorn)

NB!

Noter fra Nederland, Belgia og Frankrike skrives ofte som transponert f-nøkkel Ikke bruk disse! Pass på at f-nøkkel alltid er i C, "en Ut", "Do"

Instrumentene i SAXHORN-familien

	Ess (Eb / Mib) + evt. F	Bb (Sib) + evt C	Ess (Eb / Mib) + evt. F	Bb (Sib) + evt C	Ess (Eb / Mib) + evt. F	Bb (Sib) +evt C
Høyere saxhorn						
	Sopranino saxhorn in Eb / F	Soprano saxhorn in Bb / C	Alto saxhorn in Eb / F	Tenor in Bb / C		
	Soprano saxhorn	Alto saxhorn	saxhorn/ tenor saxhorn	Baritone saxhorn		
	soprano cornet		tenorhorn in Eb			
			Tenor	Althorn in Bb		
	Eb-CORNET	Bb-CORNET	Althorn i Ess	Tenorhorn i Bb		
			ALTO	BARITONE		
			tenor cor = mellophone			
			Bass saxhorn in Bb / C	Bass saxhorn in Eb / F	Double bass saxhorn in Bb / C	
			Baryton			
Dypere saxhorn				EUPHONIUM	Eb-TUBA	Bb-TUBA
				Tenor tuba in Bb	Eb Bombardon	Bb-Bombardon
				<i>1e Tuba</i>	Basstuba Eeb / F	<i>2e Tuba</i>
					Basses en Mib	BBb Bass Tuba
						Basses en Sib
						<i>(Basses en Ut = i C)</i>
					Helikon / Sousaphone er navn på andre fasonger av disse	
Flicorno	(som saxhorn)	(som saxhorn)	(som saxhorn)			
Flugelhorn	Soprano in Eb	Flugelhorn in Bb	Flugelhorn in Eb	Flicorno basso bassflicorno	Flicorno basso grave	Flicorno contra basso
		alto flugelhorn	Tenor flugelhorn			
			alto flugelhorn in Eb / F			
			Althorn in Eb / F			
forklaring:	STORE BOKSTAVER, UTHEVET = INTERNASJONAL betegnelse					
	små bokstaver, uthevet = norsk betegnelse når denne avviker fra internasjonal					
	<i>nederlandsk betegnelse</i>					

VEILEDENDE BESETNINGSOVERSIKT FOR JANITSJARKORPS:

Oversikten bygger på antall aktive musikanter. I tillegg må korpsledelsen beregne instrumenter til bruk i opplæringsperioden (se egen plan)

Jeg velger her 40 musikere som utgangspunkt for den minste anbefalte besetning. Dersom musikergrunnlaget er færre en 40, vil antagelig brassbandbesetning være å foretrekke.

Althorn, tenorhorn og ess-kornett er brassbandinstrumenter og bør av klangmessige årsaker ikke forekomme i janitsjarkorps.

minste anbefalte antall:

Balanseregler:

Minst halve korpset skal være treblåsere. Idealet er 60%

Fløyter	3	“ubegrenset” antall oppover. Vanligvis minst 1 pr 10 medl. Helst ulike antall (f.eks 1.første og 2. andrestemme)
Oboer	1	Helst 2
Fagotter	1	Helst 2
Klarinetter	12	“ubegrenset” antall oppover. Vanligvis minst 1/3 av korpset. (Fordeling f.eks 2 første, 4 andre og 6 tredje)
Bassklarinet	1	Svært viktig . helst minst 2
Altsaxofon	2	Uansett korpsets størrelse (ved evt dobling: kun altsax)
Tenorsaxofon	1	Uansett korpsets størrelse (-ikke doble tenor)
Barytonsaxofon	1	Uansett korpsets størrelse
Waldhorn	4	Kan dobles i større korps
Kornetter	3	Maks 1 pr 3 klarinetter (kan dobles i store korps, maks 9)
Trompeter	2	(kan dobles i store korps, maks 4)
Tromboner	3	(kan dobles i store korps, maks 6)
Baryton	1	1 pr 30 medlemmer (2 kan forsvares som minsteantall i tilf. Sykdom - som erstatning for fagottstemme e.l.)
Tuba	2	1 pr 10-12 medlemmer. Ikke for mange Bb-tubaer. I skolekorps gjerne bedre med Ess-tuba m/kvartventil p.g.a. størrelse og vekt)
Slagverk	3	Økes etter behov. Bare en skarptromme til konsertbruk. Husk cymbal til marsjer. Svært viktig med 3 (evt 4) pauker.
	40	

Tabellen er satt opp etter internasjonal standardbesetning. D.v.s. den besetningen som komponistene / arrangørene skriver for. For at musikkstykket skal klinge etter intensjonene, må korpsets balanse stå i forhold til partaturets stemmefordeling / antall. Det vil m.a.o. være mye vanskeligere for musikere og dirigent å oppnå et godt resultat dersom balansen er skjev og f.eks 2 horn “må spille som 4” (da det alltid er 4 hornstemmer) eller 4-5 barytoner “må spille som 1” (siden det som regel bare er en barytonstemme).

Andre besetninger og instrumentfordelinger kan selvsagt også låte veldig bra, forutsatt at det er komponert for den sammensetningen.

Forslag til besetningsutbygging i korps.

	Brassband		Fanfare		Janitsjar				
	I	II	I	II	I	II	b	b	b
antall:	19	28	25	30	36	40	52	65	73
Piccolo					1	1	1	1	1
Fløyte					3	2	3	5	7
Altfløyte									
Obo						1	2	2	2
Engelsk Horn (Cor Anglais)									
Ess-klarinet					1	1	1	1	1
Klarinet					6	9	12	15	18
Alt-klarinet									
Bassklarinet					1	1	2	2	2
Kontra-alklarinet									
Kontrabassklarinet								1	1
Kontrabassklarinet									
Fagott (Bassoon)						1	2	2	2
Kontrafagott									
Sopransaxofon			1	1					
Alt-saxofon			1	1	2	2	2	2	2
Tenorsaxofon			1	1	1	1	1	1	1
Barytonsaxofon			1	1	1	1	1	1	1
Bass-saxofon									
Ess-kornett	1	1	1	1					
Kornett	3	9	3	4	3	4	6	6	6
Trompet					2	2	2	2	2
Flügelhorn	1	1	3	4					
Horn (Waldhorn / French Horn)			2	2	4	4	4	6	8
Althorn (engelsk: Tenor Horn in Eb)	3	3	2	2					
Trombone	3	3	3	3	3	3	3	6	6
Tenorhorn (engelsk: Baritone)	2	2	2	2					
Baryton (engelsk: Euphonium)	1	2	1	2	2	1	2	2	2
Tuba	2	4	2	3	3	3	4	5	6
slagverkere	1	3	2	3	3	3	4	5	5
Skarptromme									
Basstromme									
Cymbal									
Triangel, Wood-block etc etc etc									
Harpe									
Pauker (Timpani)									
Bells, Marimba, Xylophone, Chimes									
sum	17	28	25	30	36	40	52	65	73

Teoretisk minimum for å dekke stemmene (obo- og fagottstemmer spilles som nødløsning av fløyte og baryton)

II Brassband: standardbesetning

II Fanfare/Janitsjar: Minste anbefalte besetning

	1	2	3	4	5	6	
SOPRAN	Piccolo/ 1. Fløyte 1.Obo	Ess-klarinet 1.klarinet	1.alt- saxofon	1.Horn	1.kornett	1.trompet	1.trombone
ALT	2.fløyte 2.obo	2.klarinet	2.alt- saxofon	2.Horn	2.kornett	2.trompet	2.trombone
TENOR	1.fagott	3.klarinet Alt-klarinet	Tenor- saxofon	3.Horn	3.kornett	1.trombone (2.trombone)	3.trombone
BASS	2.fagott	Bassklarinet	Baryton- saxofon	4.Horn	Baryton (tuba)	2.trombone (3.trombone / tuba)	tuba

SOPRAN / ALT / TENOR / BASS. Dette er den klangmessige fordelingen av stemmer innenfor hver av korpsets 6 hovedgrupper av blåsere.

Arrangementer og komposisjoner kan selvsagt ha variasjoner av dette, men der gruppene opptrer som grupper, finner vi som regel dette mønsteret.

For å oppnå en god korpsklang, er det viktig at alle grupper også er i innbyrdes balanse. Deretter må gruppene balanseres mot hverandre for å ende opp i en samlet balansert korpsklang.

Dersom komposisjoner / arrangement er laget spesielt for en besetning, vil den selvsagt klinge best for nettopp den. For å yte korpsmusikken full rettferdighet er det også viktig å tilstrebe en instrumentsammensetning som er så nær opptil idealet som mulig.

Tradisjonelt er ofte BASS-stemmen, og spesielt i treblås, som er underrepresentert i norske korps.

Noen hovedprinsipp for balansebygging:

Gruppe 1-3 (treblåserne) skal utgjøre min 60% av korpset og 1/3 av korpset bør være klarinetter. Gjerne flere bassklarinetter. Prioriter barytonsax foran flere tenorsaxer.

Waldhornet er det klangmessige bindeledd mellom treblås og messing, og må prioriteres. (Det er alltid 4 hornstemmer og 1 barytonstemme. Likevel ser vi altfor ofte det motsatte i instrumentfordelingen!)

Stemmefordelingen gjøres etter pyramideprinsippet. Har korpset f.eks 9 klarinetter, betyr det 2 første, 3 andre og 4 tredje.

Når besetningen er dårlig:

Fløyte-stemmen kan spilles av: 1.klarinett
 Obo- " : Fløyte, 1.klar., trp. ^m/mute,
 E_bklar., altsax.
 Fagott- " : Baryton, trombone, bassklar.,
 tenorsax, 3.klar., barytonsax.
 E_bklarinet- " : Fløyte, obo, 1.klar., altsax.
 Altklarinet- " : Altsax, 2./3.klar., bassklar.,
 tenorsax. NB! Ikke la E_bklar.
 spille altklar.-stemmen.
 Bassklarinet- " : Baryton, tenorsax, 3.klar.,
 (tuba i nødsfall).
 Altsax- " : E_bklar., tenorsax, 2./3.klar.,
 kornett ^m/mute, altklar.
 Tenorsax- " : 2./3.klar., baryton, bassklar.
 Barytonsax- " : Bassklar., tuba,
 Althorn- " : Altsax, 2./3.kornett.
 Horn- " : Altsax, trombone, 2.trp.,
 baryton.
 Trombone- " : Baryton.
 Klokkespill- " : Fløyte.

NB! Lyren kan spille obostemmen, men ikke fløytestemmen.

De som er streket under, kan spille rett fra bladet
 uten å transponere.

Hva skal en ta hensyn til ved oppstilling av korps.

Hva dirigenten hører er ikke alltid det samme som hva publikum hører, bl.a. p.g.a. avstand til instrumentene. Så ofte som mulig bør dirigenten innta publikums plass å sjekke hvordan det klinger på avstand.

Instrumentgrupper må plasseres i forhold til hverandre som gjør at de utfyller hverandre, ikke overdøver hverandre og heller ikke slik at klangene blandes for mye.

F.eks har bassklarinet, barytonsax og tuba ofte like stemmer. Dersom de sitter ved siden av hverandre vil lyden blandes for mye og instrumentets egenart og klangbilde vil bli skadelidende. Rytmisk sett, er det likevel en fordel om bassinstrumentene ikke sitter helt på ytterfløyer i forhold til hverandre. Basstrømmen bør heller ikke være for langt unna tube p.g.a rytmisk samspill og presisjon.

Det samme gjelder horn og sax som lett «ødelegger» hverandres klang om de sitter ved siden av hverandre.

Alle instrumenter som har klokkestykker som leder lyden i en bestemt retning, må plasseres slik at lyden sendes mot midten av korpset. D.v.s ikke baryton eller horn på ytre venstre for dirigenten.

De skal også sitte slik at 1.-blåseren / gruppelederen spiller inn i og ikke vekk fra sin gruppe. Særlig viktig for horn og fløyte og tildels sax.

Tubaister må plasseres i forhold til klokkestykkene (schallstykkene) retning. Her kan ofte ulike fabrikkert ha klokkestykker som vender ulik vei. Kan noen ganger være utfordrende med plassering slik at de spiller inn mot midten av korpset, samtidig som de ikke skal spille mot hverandre i gruppen.

Ved mye bruk av rytmisk musikk, er det også viktig at det ikke er for lang avstand sideveis mellom f.eks tuba, slagverk og horn.

Klangmessig fungerer det ofte like bedre å ha tromboner bak klarinettene enn å ha kornetter og trompeter der. Trompet og trombone er samme familie, det samme er kornett og baryton. Vær bevisst bruk av kornetter på kornettstemmer og trompet på trompetstemmer. Trompetene plasseres da nærmest trombonene.

Dersom korpsets faste konsertsted er f.eks en scene med sidetepper og høyt snorloft, bør en unngå å ha instrumenter med klokkestykke rett opp (baryton/tuba) slik at de spiller opp (eller ut) av scenen. I lokaler med tørr akustikk er det ofte lurt å ha trompet / trombone på sidene slik at de spiller inn i korpset.

Musikantenes antall og kapasitet kan gjøre det nødvendig å endre oppstilling i løpet av en sesong. Det samme vil naturlig nok konsertstedet gjøre.

Dirigenten bør gjøre seg kjent med scenestørrelse, særlig forholdet dybde og bredde, akustikk etc på konsertstedet i god tid og gjerne forberede musikantene på at de vil høre ting annerledes. Prøv konsertstedets oppstilling på ordinære øvelser også.

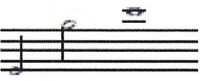

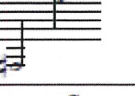

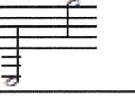

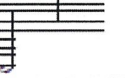
AMERICAN BAND COLLEGE MUSIC GRADING CHART					
Grad	1	2	3	4	5
Taktart	Enkle 2/4, 3/4, 4/4, C	2/4, 3/4, 4/4, C, ALLA BREVE , 6/8 (med enkle rymer)	2/4, 3/4, 4/4, C, ALLA BREVE , 6/8, 9/8. Enkle skifter og assymetriske takter	legg til: 3/8, 6/8, 9/8, assymetrisk 5/8 og 7/8, Skiftende taktarter	Hvilken som helst taktart eller kombinasjon av taktarter
Toneart	En til tre b C-dur - ved årets slutt	Inntil 4 b	inntil 5 b	1 # til 6 b	alle
Tempo	Adante-moderato (72-120)	Andante-Allegro (72-132) rit og acc.	Largo-Allegro (56-144). rit, accel, rall	Largo til Presto (44-168) ritard, accel, rall	Largo til Prestissimo (44-208) rit, accel, rall
Note- og pauseverdi	w h. h 	som Grad1 + enkle 16.-mønster og trioler	doble og halve verdier, unntatt komplekse synkoper. Enkle sammensatte rytmer	Enkle og sammensatte taktarter	komplekse enkle og sammensatte taktarter
Rytme	enkle, mest unison rytme (punktering mot slutten av året)	+ enkle synkoper og godt forberedte punkterte rytmer. Mer bruk av ikke-unisone rytmer	Enkle, doble og triple synkoper. Punkterte rytmer	Alle rytmer unntatt komplekse sammensatte og komplekse 16.dels synkoper	alle
Dynamikk	p til f	p, mp, mf, f kortvarige cresc. og decresc.	pp til ff, cresc., decresc., sfz, fp	ppp til fff brede cresc. og decresc.	ppp til fff, cryssende dynamikk, brede cresc og decresc
Artikulasjon	ansats, avslutning, bindebue, staccato, aksenter	ansats, avslutning, bindebue, legato, staccato, aksenter	ansats, avslutning, bindebue, legato, staccato, aksenter, tenuto	To eller flere ulike artikulasjoner samtidig i ensemblet	alle former for artikulasjon
Ornament	Ingen	enkle triller og enkelte forslagsnoter	triller med forslag eller etterslag, doble og triple forslagsfigurer	triller, mordender og cadenze (eng:turn / it:gruppetto/ ty: dobbelschlag)	triller, mordender og cadenze (eng:turn / it:gruppetto/ ty: dobbelschlag)

Helnoter= mot slutten av året / avansert omfang

AMERICAN BAND COLLEGE MUSIC GRADING CHART					
Komposisjon	Begrenset klangfarge (klar-trp, sax-trp) Meget begrenset stemmedeling innenfor seksjonene	Uavhengige kontrapunktiske linjer, begrenset med solopartier, 1 (evt 2) hornstemmer	solo (fløyte, klar, sx, trp, bar) Gruppesoli el tem for treblås eller messing. 2-stemt horn	Full score, hele registeret av instrumenter, utsatte partier, solistinnslag for alle instrumenter	Full score, hele registeret av instrumenter, utsatte partier, solistinnslag for alle instrumenter. Samtidige solo og kontrapunktiske linjer
Lengde	1-3 min	2-5 min	3-7 min	6 min og mer	ubegrenset
Unngå	Solo, divisi trb og horn, ikke registerskifte i kalrnett, mange taktskifter, toneartskifter, varierende synkoper	Ofte taktartskifter, ofte toneartskifter, store omfang i 3.stemmer	ekstreme lave og høe register, tekniske 3.stemmer. Vanskelige obo- og fagottsoloer.	ekstremregister	kun begrenset til musikernes kapasitet
Bruk av Slagverk	klokkespill triangel, tamburin, cymbaler, skarptromme, basstromme, begrenset bruk av spesialeffekter	tillegg: Chimes, xylofon, pauker og spesielle effekter på cymbal	Alle vanlige rytmiske latin- eller tradisjonelle perkusjonsinstrumenter. Begrenset omfang i spesialeffekter	Alle instrumenter, Utstrakt bruk av spesialeffekter	Alle instrumenter. Vidt spekter av spesialeffekter med ulike krav til hvert medlem av seksjonen

Helnoter= mot slutten av året / avansert omfang

AMERICAN BAND COLLEGE MUSIC GRADING CHART

GRAD	1	2	3	4	5
Fløyte					
Obo					
Fagott					
Klarinett					
Alt- og Bass-klarinet					
Saxofoner					
kornett, trp					
Horn					
Trombone / Baryton					
Tuba					

Helnoter= mot slutten av året / avansert omfang

De koordinative egenskapene

- ◆ Balanse
- ◆ Rytme
- ◆ Reaksjon
- ◆ Romorientering
- ◆ Tilpasset kraft
- ◆ Øye-hånd og øye-fot-koordinasjon

Kari Christiansen, HiØ

Kognitiv utvikling

- = Utvikling av måten å forstå seg selv og omgivelsene på; evnen til å tenke, vurdere og løse problemer.
- ◆ Barnet lærer å tenke gjennom handling og ut fra handling. Barnet må gripe før det kan begripe!
- ◆ 6-10-åringen klarer etter hvert å tenke uavhengig av motoriske handlinger og kan forstå årsak-virkning.
- ◆ 10-12-åringen sammenlikner seg mye med andre og blir mer selvkritisk. Evnen til å tenke mer abstrakt utvikles og bedres fram mot 16-års-alder.
- ◆ Fysisk aktivitet kan være med på å utvide erfaringsgrunnlaget i f t læring. Å oppleve mestring i fysisk aktivitet vil gi bedre selvbilde, og aktivitet gjør oss mer beredt til å bruke hodet.

Kari Christiansen, HiØ

Emosjonell utvikling

- = Følelser og reaksjoner på hendelser og handlinger.
- ◆ Små barn gir direkte uttrykk for fysiologiske behov gjennom sinne, gråt, smil.
- ◆ 3-6-åringen utvikler etter hvert en mer fornuftsmessig kontroll over emosjonell atferd.
- ◆ 6-10-åringen er følelsesmessig ustabil og opptatt av hva andre mener. Mestring i leken er viktig for selvbilde.
- ◆ 10-16-åringen opplever en kropp som forandrer seg mye > gir ofte et anstrengt forhold til egen kropp, de er sårbare og redde for å gjøre dumme ting.
- ◆ Fysisk aktivitet og trening kan skape trygghet på egen kropp og mestringsfølelse.

Kari Christiansen, HiØ

Sosial utvikling

- = prosessen som skjer når mennesker overtar de verdier, normer og regler som gjelder for samværet i grupper de ønsker å bli medlemmer av.
- ◆ Hos 3-4-åringen skjer sosial læring gjennom leken. Egosentriske. 4-5-åringen veksler mellom sosial avhengighet og uavhengighet.
- ◆ I 5-6-årsalderen leker barna etter hvert sammen og blir opptatte av å følge regler.
- ◆ 6-10-åringen kan etter hvert sette seg inn i hvordan andre tenker, og de kan delta i større lekegrupper.
- ◆ 10-12-åringen er mye sammen med andre barn. Samhandling.
- ◆ 13-16-åringen lærer seg etter hvert komplisert sosial mestring.
- ◆ Fysisk aktivitet: Både lagidretter, dans, lekaktiviteter og friluftsliv er godt egnet for å utvikle sosial kompetanse

Kari Christiansen, HiØ